מסורת השרס

עלויי קא מעלי ליה · אלא היתה מס סתומה בלוחות אבל מס פתוחה לא היתה בלוחות כדמפרש מנלפך לטפים אמרום וכיון דאמר רב חסדא מס וסמך שבלוחות בנם היו עומדים לא אפשר לאוקומיה אלא בסתומה דהואיל והכתב היה נראה משני עבריהם היה לה ליטול מס לא שבנם היה עומד אבל פתוחה תורה אור

מגילה כ:

* בסוגריים רש"י מאלף קוראי ומתרגם

גרועי קא מגרע ליה דאמר רבי חייא בר אבא מנלפך לטפים אמרום. וא"ת הכא משמע דבפתוחה קאמר לטפים אמרום ובפ"ק דמגילה (דף כ:) פריך עלה דר' חייא בר אבא מאלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר ועוד האמר רב חסדא מס וסמך שבלוחות בנם היו עומדים משמע דר' חייא בסתומה איירי ותו"ל דהכי קאמר התם ועוד האמר רב חסדא ועוד אי רבי חייא בר אבא בסתומה איירי תקשה נמי דרב חסדא אלא ודאי בפתוחה איירי והא דנקט מנלפך ולא נקט להו כסדר אלפא ביתא משום דמנלפך משמע מן לטפים* : **נבוב** טובן בהר ריהב · תימה דאמאי נקט להו כיון דלא הוה בלוחות : **א"ל** לר' יהושע בן לוי אתו דרדקי טו' · בירושלמי *ובברלשים רבה (פ' ח) קאמר דר' אליעזר ור' יהושע הוו מאותן דרדקי ותולק על הש"ס אלא והא דאמר בפרקי דר' אליעזר אלא למד ר' *אליעזר תורה אלא עד שהיה גדול הייט אלא עסק עד שנעשה גדול : **אית** דגרסי בא ליומא פותחין לו · כלומר יש לו פתחים ליכנס בא ליומר מסייעין אותו שפותחין לו פתח ליכנס והייט דומיא דלעיל דשביק ליה פתח ליכנס ולהכהו דגרסי בא ליומא פותחין לו לריך לומר דמסייעין אותו הוי טפי מפותחין : נתכוון

עלויי קא מעלי ליה דאמר רב חסדא *מ"מ וסמ"ך שבלוחות בנם היו עומדין אלא סתום ועשאו פתוח גרועי קא מגרע ליה דאמר ר' ירמיה ואיתימא ר' חייא בר אבא *מנצפך צופים אמרום? ותיסברא והכתיב °אלה המצות" *שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה, אלא מיהוה הוא, מידע לא הוה ידעין הי באמצע תיבה הי בסוף תיבה, ואתו צופים תקנינהו, *ואכתי "אלה המצות" שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה? אלא שכתום וחזרו ויסדום גופא א"ר חסדא מ"מ וסמ"ך שבלוחות בנם היו עומדין, ואמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ כגון נבוב בובן (*רהב בהר) סרו ורם: אמרי ליה רבנן לריב"ל: אתו דרדקי האידנא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נו"ן לא איתמר כוותייהו אל"ף בי"ת אלף בינה, גימ"ל דל"ת גמול דלים, מ"ם פשוטה כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת? שכן דרכו של גומל חסדים לרוץ אחר דלים, מ"ם פשוטה כרעיה דדל"ת לגבי גימ"ל? דלימציה ליה נפשיה, מ"ם מהדר אפיה דדל"ת מגימ"ל? דליתן ליה בצינעה כי היכי דלא ליכסיף מיניה, ה"ן - זה שמו של הקב"ה, ז"ח ט"י כ"ל - ואם אתה עושה כן הקב"ה זן אותך וחן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתר לעוה"ב, מ"ם פתוחה מ"ם סתומה = מאמר פתוח מאמר סתום, נו"ן כפופה נו"ן פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט, ס"ע - סמוך עניים ל"א *סימנין עשה בתורה וקנה אותה, פ' כפופה פ' פשוטה = פה פתוח פה סתום, צד"י כפופה וצד"י פשוטה = צדיק כפוף צדיק פשוט, היינו נאמן כפוף נאמן פשוט? הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה התורה במנוד ראש, קו"ף = קדוש, רי"ש רשע מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע מאי טעמא מהדרה תגיה דקו"ף לגבי רי"ש? אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי, מ"ם כרעיה דקו"ף תליה? *דאי הדר ביה ליעייל, ולעיול בהך? מסייע ליה לריש לקיש *) דאמר ר"ל מ"ד °אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן - בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעים אותו, שי"ן - שקר תי"ו = אמת, מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה? שיקרא שכיח קושטא לא שכיח, מ"ם שיקרא אחדא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה? קושטא קאי שיקרא לא קאי. א"ת ב"ש אותי תעב אתאוה לו, ב"ש בי לא חשק שמי יחול עליו, ג"ר גופו טימא ארחם עליו, ד"ק דלתותי נעל, קרניו לא אגדע, עד כאן מדת רשעים אבל מדת צדיקים א"ת ב"ש אם אתה בוש, ג"ר ד"ק אם אתה עושה כן גור בדוק, ה"י ו"ף - חציצה הוי בינך לאף, ז"ע ח"ס ט"ן ואין אתה מזדעזע מן השמן, י"ם כ"ל - אמר [שר של] גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם לים כל, אמר הקב"ה אח"ס בט"ע גי"ף אני חס עליהם מפני שבעטו בגי"ף, דכ"ץ דכים הם כנים הם צדיקים הם, הל"ק אין לך חלק בהן, ומרז"ן ש"ת - אמר גיהנם לפניו: רבונו של עולם מרי, זניני מזרעו של שת, א"ל א"ל ב"ם ג"ן ד"ם להיכן אוליכן(ה) לגן הדם ה"ע ו"ף אמר גיהנם לפני הקב"ה: רבונו של עולם עיף אנכי, ז"ע ח"ק הללו זרעו של יצחק, ט"ר י"ש כ"ת טריש לי כיתות כיתות של עובדי כוכבים שאני נותן לך:

מתני'

*) יומא לח: ע"ז נה. מנחות כט:

*בסוגריים רש"י מאלף קוראי ומתרגם

ג"ז סס

[סס ויומא ס. תמורה מז:]

יומא ס.

[ל"ל בהר רהב]

הגהות הב"ח

(ה) גמ' להיכן מוליכם לגן: (ב) רש"י ד"ה מיסוה וכו' תרוייהו ולא כוס ידעי:

[מנחות כט: ע"ש]

[כריתות סג.]

[סס]

מתני'

למימר דמתני' ר' יוסי היא והא איכא בתר הכין מיסרא דר' יוסי דאלמא רישא לאו ר' יוסי היא. ומוקים לה לכולהו כר' יוסי. א"ר יהודה מציגו שם קמן משם גדול שם משמעון תנא מנוחר שהן שתי אותיות מב' שמות. פי' ב' אותיות מב' שמות כגון שם משמעון ש"ן ם"ם והן ב' אותיות וב' שמות כראשון ש"ן ם"ם גם מנוחר נ"ן ח"ת והן כיוצא בהן אבל ב' אותיות שהן שם אחד כגון גג שזה וזה גי"ם ל"ג והן ב' אותיות בשם אחד. כיוצא בו דד הה חה סם רד שש תת ולישנא דרבנן סם צץ אלו ב' אותיות שהן שם אחד שהן דד הה חה הא הא חית חית וכיוצא בהן. ואקשינן וכי ר' יהודה הכותב ב' אותיות והן ב' שמות כראשון הוא דמחייב אבל ב' אותיות והן שם אחד לא מחייב והתניא ועשה אחת יכול שאינו חייב עד שיכתוב את כל השם ת"ל מאחת אפי' מקצת (מאחת) אי מאחת ואפי' מקצתה יכול אפילו לא כתב סן התיבה אלא אות אחת יהא חייב ת"ל אחת הא כיצד אינו חייב עד שיכתוב שם קמן משם גדול שי"ן ם"ם משמעון ושמואל אמר נתה מנחור הדן מדניאל ר' יהודה אומר אפילו לא כתב אלא ב' אותיות והן שם אחד כגון שש רד גג חה הה הנה ת"ק שנה סהם שם משמעון נתה מנחור וכולהו ש"ם דיוצא באלו ב' אותיות שהן ב' שמות הוא דמחייב ת"ק אבל ב' אותיות שהן שם אחד לא ר"ל ר' יהודה עליה בהדיא וקתני כי הכותב ב' אותיות והן שם אחד חייב. קשיא דר' יהודה אדר' יהודה ודרבי' הוא דקתני ר' יהודה בסתני' כי הכותב ב' אותיות מב' שמות הוא שהוא חייב כגון שם משמעון וכיוצא בו דיריה הוא. כלומר סברא דיריה שמעה מפאן דליתיה רבינה וסברא ולא תנא לה משמיה לפום דפליג על רבינה והא דקתני כי חייב אפילו כותב ב' אותיות משם אחד כגון שש תת משם רבן גמליאל רבינה שנאה. ואקשינן נמי אליבא דר' שמעון דתני סתם עד שיעשה פלאכה שכיוצא בה מתקיימת. והלא תנא [קמא] לא חייב אות אחת ולא חום אחד בבנד ולא בית אחד בנפה והלא שם משמעון ונח מנוחר כיוצא בהן מתקיימת וכן בבנד וכן בנפה. ונמצא דברי ר' שמעון כת"ק. מה בא ר' שמעון לאשמעינן וכי תיסא ב' אותיות שהן שם אחד איכא ביניהו דת"ק לא מחייב ור' שמעון מחייב אי הכי היינו ר' יהודה דהוא נמי ת"ק דר"ש ומחייב כי האי גוונא ולתרוייהו (תני) [קרי] להו ת"ק וכי תיסא אין הכי נמי מיהו ר' יהודה אינו מחייב אלא בב' אותיות שהן מלה ידועה כגון שש שהוא מלשון ששה ותת שהוא מלשון נתינה ושש שהוא מלשון ששון. אבל אל"ף אל"ף אי בי"ת שאין מהן מלה [בלתי] ידועה כלל אם נתכוון לכתוב אאורך וכתב א"א ר' יהודה לא מחייב בהני כיון דלא משכחת מינייהו שם ולא מלה ידועה ור"ש אמר לך כיון דאיכא בכתיבא כה"נ בגלמורי ומתקיימין כשאר כתיבה (שהיא) מלאכה מתקיימת אני קורא בה החייב. פי' גלמורי קמיעין שכותבין בהן אותיות כגון אא יי וכיוצא בהן*). ואקשינן תוב וכי ר' יהודה בה מיקל ור' שמעון מחמיר והוא מחייב והא שמעינן ליה לר' שמעון דמקיל בכי האי גוונא דתניא והקודח ר' שמעון אומר עד שיקודח את כולו כו' הנה ר' שמעון מיקל ולא מחייב אלא במאן דעביד כולה מלאכה וכן אינו מחייב אלא עד שיכתוב את כל השם. ואיך אהה אומר כי מחייב ר"ש א"א דאאורך ודחינן לה הכי וכי מצית אמרת דלא מחייב ר"ש אלא עד שיכתוב את כל השם וותניא ר"ש אומר ועשה אחת יכול עד שיכתוב כל השם כולו ת"ל מאחת כו'. והנה אפילו לא כתב אלא מקצת השם חייב ומתרצינן להא מתניתא הכי יכול עד שיכתוב כל הפסוק כולו שנתכוון לכתובו או אפילו נתכוון לכתוב אינרת אינו חייב עד שיכתוב כל מה שנתכוון לו ת"ל מאחת כו'. והנה אפילו לא כתב אלא מקצת מן האגרת או מקצת מן הפסוק חייב ולעולם מלה שלימה הוא דר' יוסי דאמר משום רושם פשוטה היא ומקום שנתכוון לרשום ולא לכתוב חייב ואפילו אינו דבר ידועה ברשימה בשה בין בימינו בין בשמאלו חייב: ירושלמי (ה"ג) א"ר אמי והקמות את המשכן כמשפטו וכי יש משפט לעצים אלא [אי זהו] קרש שזוכה ליתן בצפון ויתן בצפון לעולם וכן בדרום לפיכך היו רושמין עליהן שלא יחלפו. דבי רב הושעיה ודבי בר מזי הוו עיילין שאלין בשלמא דנשיא בכל יום והוו [אילין] דבי רב הושעיא עיילין ונפקין כו' תרתין זרעין [הוון] בצפורי בולבסיא ופגויא הוון בולבסיא עלין ונפקין ושאלין בשלמא דנשיא בכל יום עלין קודמוהי ונפקין קודמוהי הוון פגויא עלין ונפקין בתריהון אזלין פגויא הכין באורייתא ואתי לטיעל קודמוי דבולבסיא אשתאלת לרבנן על ר' יוחנן ודרשה בי מדרשא (תניא) [דבי בנייה] אפילו סמוך ת"ח וכהן גדול ולא נכנסו חכמים לבית הועד והיו שם תינוקות אמרו באו ונעשה כצופים כו' ויש אומרים ר"א ור' יהושע ור"ע היו קראו עליהן גם במעלליו יתנכר נער ומשכחת לה בגמ' דבני מערבא בפ' סגילה נקראת (לל ע) :

*) יומא לח: ע"ז נה. מנחות כט:

נוסח בתב הלוחות מבנה

נוסח דרשות באותיות מבנה

"מאי טעמא" שאלות (ירושלמי) בדינין 3 נוסחי האותיות

נוסח/מבנה

דרשות אות בב"ן: ל"ל-נטיעה ס"ם - בדיקים

פי"ב הבונה כמה יבנה. אמרו ליה לר' יהושע בן לוי אתו דרדקי לבי מדרשא ואמרו מילי דאפי' ביומי יהושע בן נון לא איתמר כוותייהו בתחלת בראשית דר' אושעיא אמרו מעשה היה ביום סגריר